Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 12 koron rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Hetmańskiej l. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 10. i 25. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 13. Dnia 10. lipca 1900. XXVII. rocznik.

Nakładem Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych we Lwowie.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Tadeusz Romanowicz.

Biuro Związku stowarzyszeń zarob. i gosp. uprasza usilnie Zarządy związkowych stowarzyszeń i innych interesentów, ażeby pism do Wydziału Związku nie adresowano osobiście pod nazwiskiem którego z funkcyonaryuszy Związku — lecz tylko „Wydział Związku stow. zarobk. i gospod. — ulica Hetmańska 12“ — inaczej bowiem zdarza się, że list nie zastaje adresata we Lwowie i sprawa doznaje zwłoki.

PRZESTROGA.

Doświadczenie dawno już pouczyło a nauka stwierdziła, że jeżeli się zaniedba leczenia choroby w chwili, gdy się dają spostrzegać jej pierwsze, pozornie nieznaczne objawy, to już nie długo może być zapóźno, bo złe rozwinie się tak, że sztuka lekarska zaradzić mu już nie potrafi.

Toż samo odnosi się do życia ciał zbiorowych — związków, narażonych także na choroby, bo składają się z ludzi, więc z istot ułomnych, łatwo błędom podlegających, łatwo niemi się zarażających. W samych początkach stłumiony zarazek nie stanie się dla organizmu ludzkiego zabójczym — przy pierwszych objawach uchwycona i usunięta wada w życiu ciała zbiorowego, nie wyrządzi szkody, gdy zaniedbana, może nawet silną organizacyą wstrząsnąć tak, iż sam byt jej poda w wątpliwość.

Z tego powodu czujemy się w obowiązku, zwrócić uwagę towarzyszy pracy naszej na objaw, który jeszcze na szczęście nie jest częsty, ale gdy w ostatnim roku już się parę razy powtórzył, wznieca w nas obawę, czy nie jest to jakiś psychiczny zarazek, — który łatwo rozszerzyć się i sprawie stowarzyszeń naszych istotną, w dalszych następstwach nieobliczalną szkodę przynieść może.

Mówimy o tem, w jaki sposób w niektórych stowarzyszeniach członkowie zarządów przyjmują krytyczne uwagi z w i ą z k o w e j l u s t r a c y i. — Oto zamiast uwagi te przedmiotowo ocenić, g d y b y w nich było może coś takiego, co w miejscowych stosunkach wydaje się niepraktycznem — bo to nie jest niemożliwe — przeciw temu uczynić przedstawienie i motywy swoje podać — niektórzy, prawda że wyjątkowi, członkowie zarządów dopatrują się w tych uwagach jakiejś osobistej urazy, przypisują je nieistniejącym, wprost wykluczonym osobistym niechęciom, podsuwają nawet zamiar szkodzenia ich instytucyi. Gdyby nie krępował nas obowiązek dyskrecyi — moglibyśmy przytoczyć ustępy z listów, w których dotknięci uwagami lustracyjnemi członkowie zarządów powołują się na swoje długoletnie zasługi, na to, że instytucya pod ich zarządem d o t y c h c z a s pomyślnie się rozwijała — a tu tymczasem zjeżdża lustracya, wykrywa jakieś wady w sposobie prowadzenia ksiąg, w rozdziale pracy pomiędzy poszczególnych funkcyonaryuszów, w wewnętrznej gospodarce, w kierunku, jaki interesom towarzystwa nadano — wady te w piśmie do prezesa Rady nadzorczej wytyka i — o zgrozo! — podaje to do wiadomości zakładów kredytowych, — które udzielają kredytu na podstawie opinii Związku. I — piszą — jakże możecie to robić — m n i e, który tyle lat bez zarzutu kieruję towarzystwem, doprowadziłem je do dzisiejszego pomyślnego stanu i t. p. i t. p

Jest w tem zupełne zapoznanie natury i zadań lustracyi związkowej — interesów samego stowarzy-

szenia, w którego obronie dotknięci lustracyjnem sprawozdaniem niepotrzebnie występują — zapoznanie interesów sprawy stowarzyszeń w ogóle.

Trzeba przedewszystkiem pamiętać, że jak Wydział Związku tak też i jego lustracyjna organizacya są organem nie przez kogokolwiek z zewnątrz lub może „z góry“ narzuconym, ale są organem własnym samych stowarzyszeń. Delegaci stowarzyszeń wybierają Wydział, co roku go w jednej trzeciej części odnawiają, co roku prostem wotum nieufności mogą go całkowicie obalić. Ten Wydział mianuje lustratora i deleguje inne osoby do lustracyi — ten Wydział corocznie przedstawia zgromadzeniu delegatów sprawozdanie ogólne z czynności lustracyjnej. Zgromadzenie wybiera co roku osobną komisyę do spraw lustracyi — a komisya ta na kilkagodzinnem posiedzeniu wchodzi w szczegóły, przegląda akty lustracyjne, wydaje o tem opinię i przedkłada ją delegatom.

Prawda, że dawna tradycya nieulegania władzy, którą sami sobie wybraliśmy, niesłuchania ustaw, któreśmy sami sobie nadali, nieuszanowania kompetencyi organów, któreśmy sami do pewnych funkcyj powołali — że ta dawna polska tradycya tkwi w nas do dzisiaj. Ale wiemy już wszyscy i rozumiemy, ile nam złego tradycya ta narobiła — i już chyba czas wielki, żeby się z niej wyzwolić. Tyle zaufania do własnych swoich organów, do wybranego przez delegatów Wydziału stowarzyszenia mieć powinne — aby nie robić przypuszczeń wprost niemożliwych. — Wszak Wydział nie może chcieć szkody stowarzyszeń — a gdyby się przekonał w jakimkolwiek wypadku, że lustratorowie kierują się osobistą przeciw komukolwiek animozyą i dla niej szkodzą jakiemu stowarzyszeniu — to oczywiście lustrator taki nie ostałby się dłużej na swem stanowisku.

Wydział Związku ostatniemi czasy znacznie zaostrzył lustracye. Nietylko stara się, aby one były możliwie częste, ale polecił, by były jaknajściślejsze, choćby je nawet kto nazwał surowemi. To jest nietylko prawem ale i obowiązkiem Wydziału — a obowiązek ten tem natarczywiej domaga się spełnienia, że w całym kraju, w różnego rodzaju instytucyach, okazały się fatalne następstwa niedość ścisłego przestrzegania tego porządku wewnętrznego, który jest jednym z pierwszych warunków bytu i rozwoju każdej instytucyi. My się nie możemy pocieszać tem, że wśród naszych instytucyj takich smutnych wypadków było stosunkowo mniej, niż wśród innych — bo my musimy dążyć do tego, aby ich wcale nie było, bo tego godność nasza i piękna idea kooperacyi wymaga. Otóż jakkolwiek wartość osobista ludzi, stojących na czele każdego stowarzyszenia, jest najlepszą od złego ochroną — to znowu ścisłe przestrzeganie porządku, nawet formalistycznego, w wewnętrznej gospodarce jest bardzo znacznem utrudnieniem dla każdego, ktoby miał chęć popełnienia nadużycia. I przekonaliśmy się, że gdziekolwiek zdarzył się smutny wypadek nadużyć — wszędzie w wewnętrznem urzędowaniu dało się wykazać postępowanie niezgodne z tem, co Związek na podstawie długoletnich swych doświadczeń zalecał — wszędzie były tolerowane wykroczenia przeciw porządkowi, z których potem powstały wykroczenia znacznie gorszej natury. Podhajecki n. p. winowajca zawsze się oburzał na wszelkie czynione mu uwagi, bo on miał swój sposób urzędowania!

Porządek więc wewnętrzny, nawet formalistyczny, korzystanie z ćwierćwiekowych w tym względzie doświadczeń, koncentrujących się w Związku — to konieczność, od której uchylać się nie można. A skoro tak, to przestrzegać tego trzeba wszędzie, bez względu na stopień zaufania do osób. Bo instytucya jest nieśmiertelna — osoby śmiertelne. Jeżeli wysoka wartość osoby kierującej instytucyą ochrania od nadużyć i jeżeli na tej podstawie czy to Rada nadzorcza i jej komisya kontrolująca, czy też lustracya związkowa patrzyłaby przez palce na nieprawidłowe, nieporządne, choć zupełnie uczciwe postępowanie — to w razie zmiany osób nieszczęście gotowe. Uczciwy dyrektor czy urzędnik umrze, w jego miejsce przyjść może mniej uczciwy — a gdy nieporządna gospodarka stała się w instytucyi nałogiem, ten nowy może z tego korzystać i w krótkim czasie instytucyę na upadek i wstyd narazić.

Więc ci, którzy się obrażają, gdy im się wytyka nieprawidłowy sposób urzędowania, którzy wołają zaraz, że się ich niesłusznie o coś posądza i t. p. — chyba sobie wyobrażają, że wiecznie oni będą stać na czele instytucyi i że nie może po nich przyjść nikt taki, któryby z zaprowadzonego przez nich nieporządku nieuczciwie skorzystał. Te wytknięcia nie są wyrazem nieufności — one pomimo pełnego zaufania do osoby są konieczne. A jeżeliby zarządy stowarzyszeń już nie wyjątkowe ale w większości swej te wytknięcia jako osobistą obrazę uznawały — jeżeliby w nich upatrywały brak zaufania lub chęć osobistego wyrządzania im przykrości, w takim razie lepiej zaniechać zupełnie lustracyj związkowych i poprosić... c. k. komisarza rządowego.

Ale — powie nam kto — więc żądacie bezwarunkowego posłuchu, nie pozwalacie mieć własnego zdania, uważacie się za nieomylnych? — Więc my, którzy na miejscu w instytucyach po 20 i więcej lat działamy, nie mamy u was wiary, że potrafimy dobrze gospodarować? Tak źle nie jest. Wyniki na

szych lustracyj komunikuje się równocześnie prezesowi Rady nadzorczej i dyrektorowi — pierwszego uprasza się, żeby je Radzie przedłożył i o powziętych uchwałach Związek zawiadomił. Dyrekcya zatem, jak przy samej lustracyi tak też i potem na posiedzeniu Rady może zdania swego bronić. Rada ma prawo do wskazówek Związku zastosować się lub nie. Bywały dość liczne wypadki, w których odpowiedź prezesa była taka, że do pewnej części wskazówek zaraz się zastosowano i wprowadzono je w życie — że inne z pewnych powodów muszą być odroczone (jeżeli n. p. idzie o zmiany w sposobie prowadzenia ksiąg, dające się wykonać dopiero z nowym rachunkowym rokiem) — inne wreszcie Rada uznaje w danych stosunkach miejscowych niewykonalnemi. Jeżeli te ostatnie nie są esencyonalne, konieczne, rzecz na tem się kończy. W przeciwnym wypadku następuje dalsza korespondencya lub ponowna wysyłka delegata. Nieomylnym Związek się nie czuje — ale ma tę świadomość, że koncentrują się w nim wszystkie, w ruchu kooperacyjnym kraju naszego od początku poczynione doświadczenia, że zatem rada jego i wskazówka może mieć pewną wagę. A to tem bardziej, że ma on do tego mandat od stowarzyszeń całego kraju — że za sposób wykonywania tego mandatu jest on odpowiedzialny nie temu jednemu „obrażonemu“ stowarzyszeniu czy członkowi zarządu, ale jest odpowiedzialny wszystkim przez zjazd delegatów reprezentowanym stowarzyszeniom. Wobec tej zaś odpowiedzialności Związek nie może się wahać, gdy staje przed nim alternatywa: albo narazić się na to, że ktoś, choćby osobiście najszacowniejszy i najbardziej zaufania godny, obrazi się i uczuje się dotkniętym — albo też zaniedbać to, co jest jego najważniejszym obowiązkiem: ścisłej lustracyi i bezwzględnego wypowiedzenia tego, co prawdziwem i dobrem uznaje. Kiedy Wydział przed paru miesiącami miał rozsyłać wzorowy regulamin kontroli miejscowej — ostrzegano go, że prezesi mogą się tem urazić, iż im się coś narzuca, o brak kontroli ich się posądza — że dyrektorowie gotowi w tem widzieć niedowierzanie i t. p. Tymczasem ogromna większość zarządów stowarzyszeń przyjęła to bardzo chętnie, a od wielu otrzymał Wydział bardzo miłe wyrazy wdzięcznego za to uznania. Nie wyobrażał sobie Wydział, że jest nieomylny — ale rozumiał, że spełnia swój obowiązek, chociażby to komu miało być nieprzyjemne. I chyba zrobił dobrze.

Jeszcze jedno — a to właśnie najdrażliwsze: zawiadamianie Banku krajowego i gal. Kasy oszczędności o wynikach lustracyi. Dla tych towarzystw, w których lustracya da wyniki ujemne — jest to istotnie rzecz przykra. Ale jest ona nieunikniona i jest warunkiem kredytu singularnego towarzystwom związkowym przez te instytucye przyznanego. Obie te instytucye, którym rozwój stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych tak wiele zawdzięcza — dały dowód wielkiego zaufania do stowarzyszeń, gdy uznały powagę samorządnej organizacyi własnej tych stowarzyszeń, jaką jest Związek i jego Wydział, przez same stowarzyszenia wybrany. Na podstawie zaufania do tej samorządnej zbiorowej organizacyi opiera się stosunek każdego poszczególnego stowarzyszenia do owych krajowych instytucyj i jego u nich kredyt.

Utrzymanie tego zaufania w pełni, jest obowiązkiem Wydziału Związku — i Wydziałowi nie wolno, w interesie stowarzyszeń, w spełnianiu tego obowiązku się zachwiać. Ścisłość dokonywanych przez Związek lustracyj, bezwzględne wytknięcie wszelkich wad, przy lustracyach dostrzeżonych, wierne a przedmiotowe przedstawianie wyników tych lustracyj tak Bankowi jak Kasie oszcz. — oto czego po Wydziale stosunek stowarzyszeń do tych instytucyj bezwarunkowo wymaga. Wydział świadom jest tego, że skutkiem jego przedstawienia może być czasem ograniczenie chwilowe kredytu, przez te zakłady danemu stowarzyszeniu udzielonego. To też spełnia on ten swój obowiązek oględnie — ale spełniać go musi sumiennie. Nie wolno — moralnie nie wolno Wydziałowi zatajać wadliwości wykrytych w urządzeniu czy w postępowaniu zlustrowanego stowarzyszenia. Ale oczywiście odnosi się to tylko do przedmiotowo stwierdzonych faktów, a nie do wrażeń, domysłów, nie do ogólnikowego zaufania lub nieufności. I w tem właśnie, ale też tylko w tem polega oględność, o której wspomnieliśmy wyżej — boć przecie w zatajeniu czegokolwiek polegać ona nie może. Jeżeli z tego wyniknie — jak się parę razy zdarzyło, że Kasa oszcz. lub Bank krajowy chwilowo powstrzyma udzielanie dalszego kredytu — to już nie wina Wydziału Związku, lecz wina faktów, jakie lustracya stwierdziła. A zaradzić temu bardzo łatwo: zastosować się do wskazówek, przez Wydział po dokonanej lustracyi w interesie porządnej gospodarki udzielonych. Zawiadomienie o tem zastosowaniu się wystarczy, aby Bank czy Kasa cofnęły chwilowe ograniczenie kredytu. Z tą chwilą jednak, gdyby która z tych instytucyj przekonała się, że Wydział Związku zataił przed nią jaką wadliwość, przy lustracyi wykrytą, zaufanie do Związku i do stowarzyszeń w ogóle byłoby bardzo stanowczo zachwiane.

Niech więc nasi szanowni Towarzysze pracy pamiętają: że w Związku i jego organach nie mogą mieć przeciwników, a przeciwnie, że Wydział Związku i organa jego uważać się mogą tylko za

najoddańszych wykonawców woli ogółu stowarzyszeń i obrońców ich interesów; że surowa ścisłość lustracyj i bezwzględne w sprawozdaniach lustracyjnych wypowiadanie prawdy jest obowiązkiem Wydziału Związku a nie wypływem czyto animozyi do osób, czy też śmiesznego poczucia nieomylności; że wreszcie sumienne przedstawianie Bankowi i Kasie wyników każdej lustracyi jest warunkiem, od którego utrzymanie dalsze kredytowego stosunku z temi instytucyami zależy.

Powtarzamy: zarządy stowarzyszeń, które się za lustracye obrażają i jako obrażone opierają się wykonaniu udzielonych wskazówek — są jeszcze nieliczne, wyjątkowe. Ale żeby niebezpieczny zarazek się nie rozszerzył — czuliśmy się w obowiązku napisania tych kilka uwag.

T. R.

Komisya przemysłowa a Spółki zarobkowe.

Krajowa komisya dla spraw przemysłowych, na ostatniem swem posiedzeniu, odbytem dnia 1. b. m., powzięła uchwały ważne w sprawie dwóch spółek zarobkowych, należących do Związku. Dla Towarzystwa kowali w Sułkowicach uchwaliła komisya przedstawić Wydziałowi krajowemu wniosek o udzielenie pożyczki z funduszu przemysłowego w kwocie 25.000 koron. Referent radca dr. Zgórski oparł się w sprawozdaniu swojem głównie na opinii Wydziału Związku, który stwierdził, iż Towarzystwo to obecnie zreorganizowało się, zarząd jego przeszedł w ręce ludzi energicznych i zaufania godnych, którzy też sami ofiarnie przyczynili się do dzieła odrodzenia Towarzystwa, a ofiarowaną poręką dają rękojmię, iż spraw Towarzystwa pilnować będą. Domowy przemysł kowalski w Sułkowicach ma warunki bytu — wyroby jego są i poza granicami kraju poszukiwane. Jednakowoż brak kapitału obrotowego zmuszał Towarzystwo do korzystania z lichwiarskiego kredytu, przy którym wygórowane procenty pochłaniały cały zarobek — a nieporadność i słabość poprzednich zarządów dokonały reszty i Towarzystwo było zagrożone. Wewnętrzna reorganizacya z jednej, a uchwała komisyi z drugiej strony, dają warunki utrwalenia bytu i rozwinięcia działalności Towarzystwa. Uchwała powyższa wymaga jeszcze zatwierdzenia Wydziału krajowego — miejmy nadzieję, że to nastąpi.

Druga uchwała odnosi się do Związku przemysł. we Lwowie. Referentem sprawy był w komisyi nasz redaktor T. Romanowicz. Oparł on swój referat na wyniku lustracyi, dokonanej przez sekretarza p. Ulmera ze strony Związku stow. zar. i gosp i delegowanego przez Wydział krajowy urzędnika rachunkowego p. Mamczyńskiego. Lustracya była bardzo ścisła — trwała bowiem cały tydzień, od 21. do 28. czerwca b. r i wykazała wyniki dodatnie. Związek przemysłowy pełni funkcye agencyi handlowej dla wyrobów krajowych szkół przemysłowych i spółek przemysłowych ze szkołami związanych i w ogóle ze skarbu krajowego zasilanych. Związek utrzymuje 6 bazarów: we Lwowie, w Krakowie, Stanisławowie, Nowym Sączu, Przemyślu i Tarnopolu, i ma w tych bazarach wyłącznie wyroby krajowe. Ruch towarów, który przed dwoma laty, gdy Związek przem. obejmował bazary od fabryki żywieckiej S. Kossuta — wynosił 70 000 kor, obecnie wzrósł do 234.000 kor., nie licząc dostaw, dla których Związek organizuje spółki rękodzielników. Ale i tutaj brak kapitału obrotowego przeszkadza pomyślnemu rozwojowi — zwłaszcza w interesie komisowym i w obrocie własnym towarem — jedno bowiem i drugie wymaga wkładu kapitałowego na zaliczki i na cenę kupna. Ażeby brakowi kapitału obrotowego zapobiedz — a zarazem ożywić działalność Związku przem. jako agencyi, ku czemu potrzeba częstych wyjazdów — uchwaliła komisya przedstawić Wydziałowi krajowemu wnioski o podwyższenie zasiłku na agencyę z 2.400 na 3.600 koron — o udzielenie Związkowi z funduszu przemysłowego drugiej pożyczki w kwocie 15.000 koron tak, że razem z poprzednią będzie pożyczka wynosić 60.000 koron i o odroczenie spłat ratalnych obu pożyczek do 1. lipca 1903 — ażeby przez ten czas nie uszczuplać kapitału obrotowego. Jeżeli — jak nie wątpimy — Wydział krajowy przyjmie wnioski komisyi przemysłowej, powinien Związek z tych trzech lat wolnych od spłaty kapitałowej skorzystać nie tylko w kierunku rozszerzenia i ożywionia interesu, lecz także i ku wzmożeniu kapitału własnego, przez pozyskanie nowych udziałów i ściągnięcie deklarowanych, a dotąd nie wpłaconych. Związek przemysłowy rozwija tak pożyteczną działalność w tym właśnie kierunku, który dla naszego krajowego przemysłu jest najważniejszy, t. j. w kierunku handlowym, ażeby wyrobom naszego przemysłu zapewnić zbyt — że przy pewnych staraniach nie powinno być rzeczą trudną, pozyskać większą liczbę członków i w ten sposób zwiększyć nadto skromny, bo tylko 30.000 koron wynoszący kapitał udziałowy.

Kółka rolnicze w r. 1899.

Spory zeszyt o 15-tu arkuszach druku dużego formatu, został rosesłany uczestnikom walnego zgromadzenia Towarzystwa Kółek rolniczych. Jest to prawozdanie z czynności Towarzystwa za rok 1899.

Towarzystwo to, które w pierwszych swych początkach z nieusprawiedliwioną nieufnością się spotykało — obecnie umiało sobie zdobyć tak ogólne uznanie, że już dzisiaj nie widzimy nigdzie objawów jakiejś niechęci — a i głosy krytyki, z jakiemi się spotyka, są chyba tylko życzliwością dla Towarzystwa podyktowane. W pracy, jaką Towarzystwo to podjęło, mogą brać udział wszystkich odcieni opinii i wszystkich stronnictw — bo podnoszenie gospodarstw włościańskich, to chyba zadanie w pełnem znaczeniu tego wyrazu dodatnie, a nie zwracające się przeciw nikomu.

Dla tych, którzy sprawozdania samego do rąk nie dostaną albo może dla jego obszerności czytać nie będą — podajemy niektóre ważniejsze szczegóły, charakteryzujące stan obecny i działalność Towarzystwa.

Sprawozdanie z czynności Zarządu głównego omawia naprzód sprawy rolnicze Zarząd odstąpił od myśli zakładania nowych gospodarstw, a natomiast uchwalił obszerny program swej działalności na polu rolniczem, który w miarę sił i rozwoju w życie wprowadzać będzie. Inspektorami rolniczymi zamianował Zarząd p. dra Stefana Surzyckiego i Teodora Popławskiego. W sprawach mleczarskich poprzestał Zarząd na powołaniu komisyi, która mu udzieliła opinii, by na razie nie rozpoczynać akcyi ku reorganizacyi eksportu masła, bo wobec zbyt małej jeszcze produkcyi jest to teraz zawczesne. Nawozów sztucznych sprowadziło 99 Kółek w ilości 115.450 klgr. Maszyn sprowadziły Kółka 123 za cenę 2.993 zł. Nasion za 3.919 zł. Ale już na wiosnę b. r. zamówiono nasiona za 30.232 zł. z subwencyą 2.393 zł. Wzorowych gnojarni założono 11 za 332 zł. Lustratorów gospodarstw włościańskich rozsyłał Zarząd sześciu, którzy pouczali w 225 miejscowościach i mieli tam razem 12.674 słuchaczów.

Działalność handlowo-przemysłowa Kółek koncentruje się głównie w handlach i kramach mięszanych towarów, t. zw. sklepach chrześciańskich. Ile ich jest — Zarząd dokładnie nie wie. Za 520 Kółek, które nadesłały sprawozdania za rok 1899 — posiadało sklepy 431, czyli blisko 83% Kółek. Sklepy te mają 315.622 kor. kapitału udziałowego. Lustratorowie zlustrowali w ubiegłym roku 101 sklepów. Te miały udziałów 67.385 zł. — długów 98.371 zł. — zapasu towarów 101.482 zł. — gotówki 12.793 zł. — wierzytelności 70.363 zł. Obrót roczny wynosił 1,385.000 zł. Z krajowego funduszu pożyczkowego dla popierania przemysłowo-handlowej działalności Kółek — otrzymało pożyczki 36 Kółek w łącznej kwocie 9.910 zł.

Do końca roku 1899 zawiązano 1.464 Kółek — z tych stwierdzono, że 214 upadło — istniało więc 1.250.

Zamknięcie rachunków za rok 1899 wykazuje dochodu 24.661 zł., z tego czynią subwencye 16.825 zł. — dochód brutto z Przewodnika 1.944 zł. — depozyty przechodowe 4 321 zł. — wkładki członków wspierających 695 zł. — i kilka drobnych pozycyi. W wydatkach główniejsze pozycye są: Przewodnik 2.706 zł., lustracye handlowe 3.359 zł. — lustracye gospodarcze 2.386 zł. — praktyczne kursa handlowe 2.850 zł., pensye urzędników i sług 2.404 zł. i t. d. Na rok 1900 przeniesiono 1.196 zł. gotówki Czyniony Towarzystwu zarzut, że żyje tylko subwencyami, a nie dochodami własnemi — jest niesłuszny. Towarzystwa tego rodzaju biorą zawsze subwencye. Towarzystwa rolnicze, w których przecież jest wielu ludzi bardzo bogatych a bardzo wielu średnio zamożnych — żyje także głównie subwencyami.

Bardzo obszerne tabelaryczne zestawienie działalności Kółek streszcza się w następujących cyfrach: Na 1.850 Kółek — nadesłało sprawozdania 529. Liczą one razem 26.117 członków. Zebrań odbyło się w ciągu roku 16.145 Wartość własnych budynków wynosi 282.903 koron. — Biblioteki Kółek liczą 40.098 tomów. Kółka sprowadziły nasion za 46.000 koron — nawozów za 124.922 k. — maszyn i narzędzi za 10.268 k. Trafikę trzyma 174 Kółek — sprzedaż lub wyszynk wina 238 — sprzedaż napoi słodzonych 64 — rzeźnię spółkową 27 — dzierżawę propinacyi 17 spółkową piekarnię 4. Ochotniczą straż pożarną ma 69 Kółek. Własne sikawki ma 21 Kółek.

Ruch stowarzyszeń.

Zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Dziennik urzędowy ogłasza w miesiącu czerwcu z. r. następujące zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych:

Nowe stowarzyszenia:

Borynia. Spółka oszczędn. i pożyczek, stow. zarej. z ogran. poręką. Statut z d. 30. marca 1900, zarejestrowany uchwałą Sądu obwod. w Samborze z d. 19. maja 1900 l. cz. Firm. 65/00.

Dyrekcya: ks. Grzegorz Moroz, Ulryk de Knuzberg, Jan. Stebnicki.

Czortków. Towarzystwo bankowe dla handlu i przemysłu. Stow. zarej. z ogran. poręką. Statut z dnia 23. kwietnia 1900 zarejestrowany uchwałą sądu obwodowego w Tarnopolu z d. 12. maja 1900 l. cz. Firm. 255/00.

Dyrekcya: Koppel Karpf, Marcus Margules. Samuel Margules.

Felsztyn. Spółka oszczędności i pożyczek, stow. zar. z nieograniczoną poręką. Statut z d. 24. kwietnia 1900 zarejestrowany uchwałą sądu obwod. w Samborze z dnia 28. kwietnia 1900 l. cz. Firm. 67/00.

Dyrekcya: ks. Józef Watulewicz, Feliks Rygliński i Antoni Zielonka.

Grymno. Spiłka oszczadnosti i pożyczok, stow. zar. z nieogran. poręką. Statut z d. 30. grudnia 1899, zarejestrowany uchwałą Sądu obwodowego w Samborze dnia 10. marca 1900 l. cz. Firm 28/00.

Dyrekcya: ks. Marksel Rastawiecki, Michał Zając i Iwan Pańczyszyn.

Łąka. Spółka oszczędności i pożyczek, stow. zarej. z nieograniczoną poręką. Statut z 16. maja 1900 zarejestrowany uchwałą sądu obwod. w Rzeszowie z dnia 2. czerwca 1900 l. cz. Firm. 170/00.

Zarząd: ks. Franciszek Mikłaszewski, Jan Kuźniar i Wojciech Pianiążek.

Przemyśl. Związek kredytowy, stowarz. zarejestr. z ograniczoną poręką. Statut z d. 28. kwietnia 1900, zarejestrowany uchwałą c. k. Sądu obwod. w Przemyślu z d. 26. maja 1900 l. cz. Firm. 312/00.

Dyrekcya: Mojżesz Metzger, Markus Wołosker i Ozyasz Sprung.

Przemyśl. Towarzystwo kredytowe Unia, stowarz. zarej. z ograniczoną poręką. Statut z d. 19. maja 1900, zarejestrowany uchwałą sądu obwod. w Przemyślu z d. 16. czerwca 1900 l. cz. Firm. 354/00.

Dyrekcya: Natan Grünstein, Baruch Mahler, Markus Teitelbaum i Józef Löwenthal.

Zubrza. Spółka oszczędności i pożyczek, stowarz. zarej. z ograniczoną poręką. Statut z d. 1. sierpnia 1899, zarejestrowany uchwałą sądu krajowego we Lwowie z d. 10. kwietnia 1900 l. cz. Firm. 605 stow. II. 201.

Dyrekcya: Dr. Jan Steczkowski, Jan Smolnicki, Franciszek Semp, Mikołaj Niedźwiecki i Teofil Merunowicz.

Zmiany statutu:

Gorlice. Sąd obwodowy jako gandlowy w Jaśle poleca wpisanie do rejestru dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych przy firmie: „Towarzystwo dla handlu, przemysłu i rolnictwa w Gorlicach, stowarzyszenie zarejestroware z ograniczoną poręką“:

1. że zastępca dyrektora p. Antoni Borowski z dyrekcyi Towarzystwa wystąpił;

2. że w miejsce jego wybrany został p. dr. Józef Radomyski, adwokat krajowy w Gorlicach, który firmę Towarzystwa podpisywać będzie w ten sposób, że pod firmą: „Towarzystwo dla handlu, przemysłu i rolnictwa w Gorlicach, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką“, bądź wypisaną, bądź za pomocą stampilii wyciśniętą, obok podpisu jednego z członków dyrekcyi umieszczać będzie swój podpis „Dr. Radomyski“;

3. że statut Towarzystwa zmieniono w ten sposób iż:

a) w §. 1. wykreśla się słowa: „o ile nie wykraczają przeciw regulaminowi“;

b) w ustępie 2gim §. 36. w miejsce słów; „Rada nadzorcza na przedstawienie dyrekcyi“, umieszcza się słowo „Dyrekcya“;

c) w §. 49. lit. c) po słowie: „wysokości“, eliminuje się słowa: „50% udziałów“, w miejsce których umieszcza się słowa: „10% kapitału obrotowego“;

d) §. 59. zamiast dotychczasowego brzmienia opiewać będzie: „z czystego zysku wydzielać się będzie co roku: *a)* jak w statucie, b) 10% na tantyemę dla Rady nadzorczej;

e) ustęp 2. §. 60. uzupełnia się w ten sposób: „dywidendę oblicza się od pierwszego dnia następnego miesiąca po złożeniu udziału. Dywidendy nie podniesione do końca czerwca, będą dopisywane do udziału.

(Uchwała z dnia 2. czerwca 1900 l. cz. Firm. 56/00).

Zmiany Dyrekcyi:

Kraków. Sąd krajowy jako handlowy w Krakowie poleca wpisanie do rejestru dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych przy firmie: „Towarzystwo kredytowe rękodzielników i przemysłowców, spółka zarejestrowana z ograniczoną odpowiedzialnością w Krakowie“, że na posiedzeniu Rady nadzorczej w dniu 11. kwietnia 1900 wybrani zostali dyrektorami tego Towarzystwa na przeciąg lat trzech pp. Roman Chmurski i Wincenty Kornecki, zastępcami zaś dyrektorów pp. Adam Fedorowicz i Andrzej Guzikowski, wsyscy w Krakowie zamieszkali, którzy do podpisywania firmy są uprawnieni.

(Uchwałc z dnia 25. maja 1900 l. cz. Firm. 263/00).

Lwów. Sąd krajowy jako handlowy we Lwowie ogłasza, że przy firmie „Krajowy związek przemysłowy, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką“, dnia 4. kwietnia 1900 w rejestrze handlowym dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych uwidoczniono, że zastępcami dyrektorów „Krajowego związku przemysłowego wybrani zostali: dr. Wiktor Ungar, adwokat krajowy i Wacław Podwiński, buchalter tego Związku.

(Uchwała z dnia 10. kwietnia 1900 l. cz. Firm. 604).

Nisko. Sąd obwodowy Oddział V., jako handlowy w Rzeszowie zarządził wpis w rejestrze handlowym dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych przy firmie

„Powiatowa Kasa zaliczkowa i oszczędności w Nisku“, że na walnem zgromadzeniu członków tejże Kasy w dniu 20. stycznia 1900 odbytem, w miejsce ustępującego dyrektora Ignacego Piotrowskiego obrano na dalsze trzechlecie Fryderyka Schneikarta, właściciela realności i zegarmistrza w Nisku.

(Uchwała z dnia 19. maja 1900 l. cz. Firm. 142/00).

Tarnów. Sąd obwodowy jako handlowy w Tarnowie podaje do wiadomości, że w rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych przy firmie: „Towarzystwo zaliczkowe w Tarnowie, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką“, uskuteczniono wykreślenie p. Karola Smolika jako członka Dyrekcyi, z powodu rezygnacyi z tej posady.

(Uchwała z dnia 2. czerwca 1900 l. cz. Firm. 138).

Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za rok 1899.

75. Kulików. Kasa zaliczkowa „Nadzieja“. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachunku odsetek 2.204·49, z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 25·53, koszta admin. i podatków 981·37, koszta nieruchomości 100·—, do rach. bilansu: saldo na r. 1900 1.097·59; razem 2 204·49. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 39.478·—, odsetki naprzód zapłacone 168·35, należne procenta 1.039·65, koszta ruchom. 102·12, nieruchomości 701·27, zaliczki proces. 74·88, lokacya 1.032·—, z rach. kasy 1.300·88; razem 43.897 15. Stan bierny: udziały 11.176·71, fundusz rezerwowy 2.887·91, wkładki na rachunek bieżący 12.879·03, długi zaciąg. 15·200·—, odsetki naprzód pobrane 655·91, czysty zysk 1.097·59; razem 43.897·15. Liczba członków 806. Ogólny obrót kasowy 154.387·22

76. Lwów. Związek kredytowy. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rach. odsetek 2.096 64. Rozchód: kosta urządzenia i ruchomości 1.288 10, do rach. bilansu: saldo na rok 1899 808 54; razem 2.096·64. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 156.515·36, odsetki naprzód zapłacone 764·71, odsetki zaległe 786·13, koszta ruchom. 580·—, zaliczki procesowe i notaryalne 388·39, lokacya 5.200·—, z rachunku banku austr.-węg. (konto żyrowe) 100·—, z rach. kasy 4.004·82; razem 168.339·41. Stan bierny: udziały 36.398·15, fundusz rez. 4.051·99, wkł. na rach. bież. 14.277·88, długi zac. 110.654·—, odsetki naprzód pob. 1.194·28, fundusz spec. 754·57, z rach. strat i zysków 808·54; razem 168.339·41. Liczba członków 476. Ogólny ruch kasowy 2,507.123 82.

77. Mielec. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rach. odsetek 6.025·06, Rozchód: koszta urządzenia i ruchomości i administracya podatków 1.775·67, do rach. bilansu: saldo na rok 1900 4.249·39; razem 6.025·06. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 159.752·18, odsetki naprzód zapłacone 5·12, odsetki zaległe 4.406·11, koszta ruchomości 231·84, zaliczki procesowe 210·75, lokacya 200·—, kasa 5.884·73 1/2; razem 170.690·73 1/2. Stan bierny: udziały 18 161·72, fundusz rezerwowy 3.356·85, wkładki na rachunek bieżący 136.228·67 długi zaciągnięte 1.500·—, odsetki (naprz, pobr.) 1 317·89, rezerwy strat 2.328·61 1/2 z rachunku Banku kraj. 2.547·60, z rachunku kaucyi kasyera 1.000·—, z rach. strat i zysków 4.249 39; razem 170·690·73 1/2. Liczba członków 1.170. Ogólny obrót kasowy 391.021·79 1/2

78. Mościska. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachunku odsetek 6.005·86 1/2, zaliczki procesowe —·95; razem 6.006·81 1/2, Rozchód: koszta urządzenia i ruchomości 19·76, koszta administracyi i podatków 2.993·07, koszta nieruchomości 817·46, koszta zaliczek procesowych 30·73, do rachunku bilansu: saldo na r. 1900 2.145·79 1/2; razem 6.006·81 1/2. *b) Bilans* Stan czynny: pożyczki 145.936 07, odsetki naprzód zapłacone 27·82, odsetki zaległe 4.109·42. koszta ruchomości 150·—, administracya 1.935·—, nieruchomości 9.906·94, zaliczki procesowe 2.049·10, lokacye 592 50, z rach. Banku kraj. 1.211·49 1/2, z rach. kasy 2.552·37; razem 168.470·71 1/2. Stan bierny: udziały 35.526·03 fundusz rezerwowy 14.586·51, wkładki na rach. bieżący 109 885 56, długi zaciągnięte 3.950·—, odsetki naprzód pobrane 1.201·22, zaliczki procesowe 289 91, fundusz na pokrycie strat 885·69; z rach strat i zysków 2.145·79 1/2; razem 168.470·71 1/2. Liczba członków 2.088. Ogólny ruch kasowy 908.832·96.

79. Mszana dolna. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rach. odsetek 797·64. Rozchód: koszta urządzenia i ruchomości 25·36, koszta administracyi i podatków 119·26, do rachunku bilansu: saldo za 1899 r. 653·02; razem 797 64. *b) Bilans* (w wal. koronowej) Stan czynny: pożyczki 39 517·30, odsetki naprzód zapłacone 65·52, odsetki zaległe (zwłoki) 860·02, koszta ruchomości 456·58, zapas druków 100·—, zaliczki notar. 56·40, lokacya 700·—, kasa 297·80; razem 42.053·62. Stan bierny: udziały 8.231·96, wkładki na rachunek bież. 19.215·38, długi zaciągnięte 11.209, odsetki naprzód pobrane 317·24, fundusz rezerwowy 1.539·68, zaliczki procesowe 3·14, z rach. Gal. kasy oszcz. 21·78, rezerwa strat 209·40, z rachunku strat i zysków 1.306·04; razem 42.053·62. Liczba członków 195. Ogólny obrót kasowy 166.196·18.

80. Radziechów. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachunku odsetek (od interesów Towarzystwa) 8.511·91, (od interesów poruczonych przez Bank krajowy) 521·17; razem 9.033·08. Rozchód: z rach. kosztów i admin. podatków (od interesów Tow.) 4.419·17, (od interesów poruczonych przez

Bank kraj.) 368·06, z rach. nieruchomości i admin. domu 457·73, do rach. bilansu: saldo na 1900 (od interesów Tow.) 3.635·01, (od interesów porucz. przez Bank kraj.) 153·11; razem 9.033·08. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 228.897·20, nieruchomości 10.000·—, koszta proces. 558·24, odsetki naprzód zapł. 4·50, gotówka z 31. grud. 1899 836·25; razem 240.296·19. Stan bierny: udziały 59.691·04, fundusz rez. 19.511·—, wkładki na rach. bież. 149.925·83, wierzyc. weksl. 4.500·—, z rach. Banku kraj. 1.333·87, odsetki naprzód pobrane 1.546,33, zysk za r. 1899 3.788·12; razem 240.296·19. Liczba członków 3.665. Ogólny obrót kasowy 943.476·82.

81. Rudki. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rach. odsetek 3.984·11, zaliczki procesowe 3·24, z rach. zastępstwa Banku kraj. 39·34; razem 4.026·69. Rozchód: koszta urządzenia i ruch. 40·95, koszta adm. i podatków 2.386·50, do rach. bilansu: saldo na rok 1900 1.599·24; razem 4.026·69. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 104.195·46, odsetki naprzód zapłacone 8·96, odsetki zaległe (zwł.) 2.261·49, koszta ruchomości 368·54, koszta administracyi 1.310·50. zaliczki proces. 340·50, z rach. lokacyi 8.100·—, z rach. kasy 4.587·95; razem 121.173·40. Stan bierny: udziały 23.001·50, wkładki na rach. bież. 83·140·93, długi zaciągnięte 3.600·—, odsetki naprz. pobr. 1.249·26, fundusz rezerwowy 8.170·25, z rach. Banku kraj. 412·22, z rach. strat i zysków 1.599·24; razem 121.173·40. Liczba członków 1.374. Ogólny obrót kasowy 324.468·16.

82. Rudnik. Kasa zaliczkowa i oszczędności. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rach. odsetek 3.043·38. Rozchód: koszta administracyi 1.227·19, koszta inwent. 64·68, lokacya 2·83, wyciągi hip. —·86, do rk bilansu: czysty zysk 1.747·82; razem 3.043·38. *b) Bilans.* Stan czynny: z rach. kasy 402·57, pożyczki 95.119·24, odsetki należne 813·99, koszta admin. 25·—, koszta procesowe 56·61, koszta inwętarza 50·— lokacya 10.306·73; razem 106.774·14. Stan bierny: udziały 14.468·90, fundusz rezerwowy 1.572·81, wkładki oszcz. 87.940·58, odsetki pobrane 936·65, fundusz strat 107·38, z rachunku strat i zysków 1.747·82; razem 106.774·14. Liczba członków 793. Ogólny obrót kasowy 246.063·28.

83. Sokal. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rach. odsetek 6.968·03½ z rach. zast. Banku kraj. 229·05, administracya własnej realności 283·47½; razem 7.480·56. Rozchód: z rach kosztów administracyi 4.776·92, koszta urządzenia i ruchomości 33·52, do bilansu; saldo za r. 1899 2.670·12; razem 7.480·56. *b) Bilans.* Stan czynny: gotówka 4.400·39, pożyczki 163.022·33, Bank krajowy rk. dotacyi 3.622·02, odsetki zal. po koniec r. 1899 2.031·24, koszta administracyi, zapas 140·—, urządzenie i ruchomości 301·70, koszta procesowe 768·15, efekta 4.281·10, własna realność 33.200·—, nieruchomości 2.074·81; razem 213.841·74. Stan bierny: udziały 21.539·16, wkładki na rach. bieżący 161.032·79, długi towarzystwa 9.121·87 odsetki naprzód pobrane 1.385·80, fundusz rezerwowy 16.186·96, fundusz możliwych strat 1.588·77, rezerwa podatkowa 316·27, zysk za 1899 r. 2.670·12; razem 213.841·74. Liczba członków 1.153. Ogólny obrót kasowy 1,383.691·14.

84. Staniławów. Bank zaliczkowy. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rach. odsetek 10.184·97, administracya realn. 2.638·81; razem 12.823·78. Rozchód: z rach. kosztów admin. i podatków 7.121·22½, z rach. realności 1·019·42, koszta urządzenia i ruchom. 65·81, do rachunku bilansu: saldo za r. 1899 czysty zysk 4.617·32½; razem 12.823·78. *b) Bilans* Stan czynny: z rach. efek. fund. rez 9.120·—, pożyczki 278.401·—, odsetki naprzód wypł. 452·07, zwłoki 407·79, inwentarz 592·29, koszta admin. 200·—, zaliczki proces. 2.335·12, z rach. realności 49.952·32, z rachunku kasy 5.835·83; razem 347.296·42 Stan bierny: udziały 69.073·92, fundusz rezerwowy 12.311·21½, wkładki oszczędności 118.917·74, długi zaciągnięte 118.578·48, odsetki naprzód pobrane 2.415.10½, z rach. Banku kraj. 4.342·90½, pożyczki hipoteczne 17.039·73½, z rachunku strat i zysków 4.617·32; razem 347.296·42. Liczba członków 1.442. Ogólny obrót kasowy 6,595.180·24.

85. Stryj. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rach. odsetek 7.408·73. Rozchód: z rach. kosztów urządzenia i ruchomości 19·68, koszta administracyi i podatków 3.413·36, do rachunku bilansu: saldo za 1899 rok 3.975·69; razem 7.408·73. *b Bilans.* Stan czynny: pożyczki 145.263·94, odsetki zaległe 1.308·28, koszta ruchomości 177·20, nieruchomości 7.342··49, zaliczki procesowe 291·57, lokacye 8,100·53, z rach. Banku kraj. 3.125·80, z rach. kasy 2.181·28½; razem 167.791·09½. Stan bierny: udziały 46.360·99, fundusz rezerwowy 12.121·85½, wkładki na rach. bieżący 92.562·98. długi zaciągnięte 9.000, odsetki naprzód pobrane 1.075·25, nieruchomości 2.694·33, straty i zyski 3.975·69; razem 167·791·09½. Liczba członkow 1.136. Ogólny ruch kasowy 965.394·13.

86. Żydaczów. Powiat. Kasa oszcz. i zaliczkowa. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rach. odsetek 2.777·79. Rozchód: z rach. administracyi i podatków 1.479·97, saldo na r. 1900 1.297·82; razem 2.777·79. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 103.759·47, odsetki zaległe 1.421·41, administracya 380·—, zaliczki procesowe 412·58½, lokacye 2.456·25; Bank krajowy 23.638·42, kasa 8.310·86½; razem 140.379. Stan bierny: udziały 8.843·80, wkładki na rachunek bież. 125.223·90, odsetki 801·58, fundusz rezerwowy 3.750·85, rezerwa strat 461·05, z rach. strat i zysków 1.297·82; razem 140·379·—. Liczba członków 1.340. Ogólny ruch kasowy 612.476·61½.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, ul. Lindego l. 4.